

1865.
13. maí.

í suðurumdæminu, eins og stiptamtmaðurinn lýsir því í skýrslu sinni, er allgott, álitur dómsmálastjórnin ekki vera ástæða til að fyrir skipa, að settur sé þesskonar fjárvörður, sem beðið er um í bænarskrám þeim frá tveim sýslufundum, öðrum í Húnavatns og hinum í Eyjafjarðar sýslu, er hingað hafa borizt með bréfi yðar, dagsettu 20. febrúarmán, þ. á.

1. júní.

33. Bréf dómsmálastjórnarinnar til stiptamtmannsins yfir Íslandi, um að kunngjöra úrskurði stjórnarráðanna á íslenzku.¹

Í þegnlegri bænarskrá fra síðasta alþingi, um að íslenzk tunga sé við höfð í öllum embættisbréfum, er snerta Ísland, er kvartað yfir því, að embættismennirnir á Íslandi stundum birti hlutadeigendum þar bréf og úrskurði stjórnarráðanna á dönsku. Útaf þessu eruð þér, herra stiptamtmaður, beðnir um að sjá um og áminna embættismenn þá og embættisþjóna, er heyra undir yður sem amtmann í suðurumdæminu, að gæta þess vandlega, að allir úrskurðir stjórnarráðanna seu á íslenzkri tungu birtir þeim íbúum landsins, er eigi mæla á dönsku.

9. júní.

34. Konungleg auglýsing til alþingis um árangur af þegnlegum tillögum þess og öðrum uppástungum á fundinum 1863.

Vér Kristján hinn Níundi, og svo frv., sendum Voru trúa alþingi kveðju guðs og Vora!

Af því, sem gjörzt hefir á alþingi árið 1863, höfum Vér seð með allrahæstri ánægju, hvernig alþingismenn Vorir hafa leitazt við að efla Vort gagn og hag landsins.

¹⁾ Sama dag ritadi dómsmálastjórnin hinum amtmönnum og stipts-
yfírvöldunum bréf sama efnis.

1865.

9. júní.

Vér höfum vandlega látið íhuga tillögur Vors trúa alþingis um mál þau, er stjórnin bar undir álit þess árið 1863, og aðrar uppástungur þingsins, og munum Vér nú skýra hér í einu lagi frá, hvað í þeim efnum hefir af ráðið verið.

I.

Um þegnleg álitismál, sem komin eru frá alþingi.

1. Af ástæðum þeim, er fulltrúi Vor mun skýra þinginu frá, höfum Vér eigi getað fallizt á breytingar þær, er alþingi stakk uppá, að gjörðar væru á ýmsum merkilegum atriðum í frumvarpi því, er fyrir þingið var lagt til tilskipunar um vinnuhjú á Íslandi; þar á móti höfum Vér álitíð réttast, að frumvarpið á ný sè borið undir þegnlegt álit þingsins með þeim athugasemdum, sem uppástungur þær, er alþingi nú hefir gjört, hafa gefið tilefni til.

2. Þareð alþingi hefir ráðið frá, að gjört verði að lögum frumvarp það, er fyrir þingið var lagt, um sérstaklega sáttatilaun m. m. í hjúamálum, þá hefir því samkvæmt þessu verið sleppt að lúta þetta lagaboð koma út.

3. Þareð ísjárvert varð að þykja, að taka til greina sumar af uppástungum þeim, er alþingi gjörði í þegnlegu álitsskjali sínu um frumvarp, er fyrir það var lagt, til tilskipunar um fjárkláða og önnur næm fjárveikindi á Íslandi, verður nú lagt fyrir þingið nýtt frumvarp um þetta efni, til þess að það segi um það þegnlegt álit sitt.

4. Um frumvarp það til tilskipunar um að taka hús í Reykjavíkurbæ í brunabótafélag hinna dönsku kaupstaða, er borið hefir verið undir þegnlegt álit alþingis, skal þess getið, að áður en teð frumvarp verði gjört að lögum, hefir þótt nauðsynlegt að fá hjá ríkisþingi konungsríkisins heimild til að koma á þessari ráðstöfun, og var þessvegna þarad lútandi lagafrumvarp lagt fyrir ríkisþingið á fundi þess 1864—65, en þareð nefnd sú, er skipuð var í málið í landsþinginu, þarsem það kom fyrst til umræðu, ræði frá, að frumvarpið væri samþykkt, hefir ekki orðið gjört meira við mál þetta nú sem stendur.

5. Eptir að stjórnin hafði meðtekið þegnlegt álitsskjal al-

1865.
9. júní.

Þingis um frumvarp, er fyrir það var lagt til tilskipunar um stofnun búnaðarskóla á Íslandi, hefir verið skrifazt á við hlutað-eigandi amtmenn viðvíkjandi því, hverjar af þeim jörðum, er alþingi áleit bezt fallnar til að nota þær í þessum tilgangi, skyldu helzt kosnar til þess, og svo um það, hvernig jarðir þessar yrði útvegaðar ef þess þyrfti; en það mál hefir enn eigi orðið leidd til lykta.

6. Viðvíkjandi lagafrumvarpi því, er lagt var fyrir alþingi, um breyting á tilskipun 18. febrúarmán. 1847 um fjárforráð ómyndugra á Íslandi, skal skýrskotað til opins bréfs, er út kom um það efni 4. dag júnímánaðar f. á.

7. Útaf þegnlegu álitsskjali alþingis um það, hvort löggilda skyldi á Íslandi nokkur almenn lög, er út höfðu komið fyrir konungsríkið árin 1861 og 1862, skal þess getið, að nauðsynlegt hefir þókt að hlutast til um, að lögin frá 19. febrúarm. 1861 um breyting á verzlunarvoginni yrðu lögleidd á Íslandi, og verður þessvegna lagafrumvarp um það efni nú borið undir álit alþingis, en þar á móti hafa hin lagaboðin, þau sem tekin eru fram í álitsskjalinu, ekki þótt til þess fallin að löggilda þau á Íslandi, enda hafði og alþingi ráðið frá því, að svo væri gjört.

II.

Um þegnlegar bænarskrár, er komið hafa frá alþingi.

Þar sem alþingi í þegnlegu ávarpi til hins háæla fyrirrennara Vors í konungstigninni hefir látið í ljósi ósk um, að málefni um stjórnarfyrrkomulag Íslands verði sem allra fyrst ráðið til lykta, þá lýsum Vær því hérmeð yfir við Vort trúá alþingi, að Oss einnig er umhugað um málefni þetta. En þareð nauðsynlegt er, að fyrst verði til lykta leidd málefnið um fjárhag landsins, verður nú þar að lútandi lagafrumvarp lagt fyrir þingið. Jafnskjótt og búíð er að koma skipulagi á það mál, munu verða gjörðar þær ráðstafanir, sem þörf er á, til að ráða sjálfu stjórnarskipunarmálinu til lykta.

2. Útaf þegnlegri bænarskrá alþingis um, að verzlunara- staðurinn Ísafjörður verði gjörður að kaupstað, og að þar verði

1865.

9. júní.

stofnuð byggingarnefnd, þá munu þar að lútandi lagafrumvörp nú verða lögð fyrir alþingi.

3. Útaf þegnlegri bænarskrá alþingis um, að felldur verði úr gildi konungsúrskurður 17. dag maím. 1862 og allar eldri lagaákvæðanir um sama efni, höfum Vær allramildilegast fallizt á, að aftekin sé skylda sú, er með konungs bréfum 10. maím. 1737 og 2. decemberm. 1791 og konungsúrskurði 17. maím. 1862 var lögð á herðar sumpart þeim, er útskrifast úr hinum lærða skóla á Íslandi, og sumpart þeim, er útlærðir eru frá prestaskólanum í Reykjavík, til að taka við brauðum á Íslandi í vissum tilfellum, en að stiptsyfirvöldunum á Íslandi þar á móti sé veitt vald til þess, þegar brauð losnar og það hefir kunn-gjört verið í lögákvæðinn tíma, án þess nokkur hafi um það sókt, sem til þess væri hæfur, að heita því, um leið og kunn-gjört er á ný að brauðið sé laust, að sá, sem brauðið verði veitt, megi, þegar hann sé búinn að þjóna því sómasamlega í þrjú ár, eiga von á að hafa forgöngurætt fyrir öðrum til hins fyrsta brauðs, er hann sækir um, ef tekjur þess brauðs sé ekki hærri en 450 rdl. eptir braudamatsgjörðinni frá 1853, og ef enginn sækir um brauðið, eptir að kunn-gjört hefir verið á ný að það væri laust, þá skuli stiptsyfirvöldunum þar að auki falið að fá sérstaklega einhvern mann, er hæfur sé til prestsskapar, til að sækja um embættið, með þeim kjörum, er nú var sagt.

4. Viðvíkjandi þegnlegri bænarskrá alþingis um, að Bæjar hreppur í Austurskaptafells sýslu í suðurumdæminu á Íslandi skuli vera þinghá útaf fyrir sig, með þingstað að jörðunni Bæ, skal skýrskotað til opins bréfs, er út kom um þetta efni 18. dag ágústm. f. á.

5. Þarsem alþingi í þegnlegri bænarskrá hefir beðið um, að gjörðar verði hinar nauðsynlegu ráðstafanir til að fá hina frakknesku og ensku stjórn til að viðurkenna, að einstaklegar kringumstæður Íslands gjöri það nauðsynlegt, að undantekningar verði gjörðar frá hinum almenna þjóðarétti, hvað fiskihelgina við Ísland snertir og hin íslenzku fiskimið, er Íslendingar sækja á opnum skipum, þá er farið að semja um þetta mál einkum við stjórnina á Frakklandi, og munum Vær láta Oss mjög annt

1865.
9. júní.

um, að máli þessu verði skipað á hagfelldasta hátt; þar að auki hefir verið gjörð sú ráðstöfun, að í ár hefir verið sent herskip til Íslands til að vernda fiskiveiðar landsins. Bænarskrá alþingis, sem hér er um rædt, gefur tilefni til að geta þess, í sambandi við það er nú hefir sagt verið, að útdráttur úr hinum íslenzku veiðilögum hefir verið sendur hlutaðeigandi stjórnendum á frakkneskri tungu, til útbýtingar meðal þeirra af þegnum þeirra, er stunda fiskiveiðar við Ísland.

Hvað loks snertir það niðurlagsatriði í bænarskrá þessari, að stjórnin hlutist til um, að heimilisföstum mönnum á Íslandi, þeim er vilja koma þar á þiljuskipaveiðum, gefist kostur á að fá lán til þessa á hinn haganlegasta hátt, sem orðið getur, þá verður ekki veitt neitt fast loforð um þetta efni, þarsem eins er ástatt og nú er með fjárhaginn, og óvíst er, hvernig fjárhagsmálinu verður skipað, að því er Ísland snertir; en einsog veittur hefir verið í einu einstöku tilfelli styrkur í þessu skyni í fjárlögunum fyrir árið 1865—66, þannig mun og þessi uppástunga alþingis framvegis verða tekin til greina, að svo miklu leyti kringumstæður leyfa.

6. Útaf þegnlegri bænarskrá alþingis um, að stjórnin annist um, að reglulegar gufuskipaferðir komist á með ströndum Íslands og flyti bréf, menn og varning hafna á milli, hefir verið skrifaðt á við P. L. Henderson, kaupmann í Liverpool, en enginn árangur af því enn orðið; hefir greindur kaupmaður í því efni sèr í lagi getið þess, að hann eigi geti álitid, að áætlanir þær, er komu frá alþingi viðvíkjandi kostnaðinum við fyrirtæki þetta, sèu réttar.

7. Samkvæmt þegnlegri bænarskrá alþingis hefir 18. dag ágústm. f. á. komið út opið bréf um breyting á þeim tíma, þá er halda skal hreppaskilaþing á Íslandi á vorin.

8. Af þeim ástæðum, er fulltrúi Vor mun gjör skýra alþingi frá, hefir eigi þókt ástæða til að fallast á þegnlega bænarskrá þingsins um, að jörðum þeim, sem prestsmata eður önnur þesskyns ískylda hvílir á, verði sá hlutinn, sem prestsmötunni eður þvílíkri ískyldu nemur, aðgreindur með sèrstöku hundræðatali.

1865.

9. júní.

9. Þarsem alþingi í þegnlegri bænarskrá hefir farið fram á, að lagafrumvörp þau, er leggja á fyrir þingið, verði send svo snemma til landsins og auglýst þar, að þau verði almenningi kunn, áður en það þing byrjar, sem þau á að leggja fyrir, þá verður — eins og fyr hefir verið ávíkið — ekki í þessu efni gefið neitt almennt heit, með því slík ráðstöfun optlega má álítast óþörf og væri of miklum vandkvæðum bundin í framkvæmdinni; en þareð því samt sem áður eigi verður neitað, að svo getur verið ústätt, að gagnlegt sè að við hafa þá aðferð, er alþingi stingur uppá, þá mun stjórnin, þegar svo ber við, eigi láta hjá líða að fara eptir uppástungu þingsins.

10. Samkvæmt þeim ástæðum, sem áður hafa verið birtar þinginu, einkum á fundi þess árið 1859, hefir ekki þókt ástæða til að fallast á bænarskrá þá, sem enn á ný hefir komið frá þinginu um, að tekjum hins íslenzka lækna sjóðs verði varið til að stofna spítala í Reykjavík og til að efla læknakennslu þá, sem þar er byrjuð, meir en hingaðtil hefir gjört verið.

En áður en ákveðið sè fyrir fullt og fast, hvort fallast skuli á þá uppástungu alþingis, að verja enn fremur til eflingar læknakennslunnar í Reykjavík þeim 200 rdl., sem ákveðið var í konungsúrskurði 12. d. ágústm. 1848, að greiddir skyldu úr jafnaðarsjóði hvers amts fyrir kennslu aðstoðarlækna, þá hefir þótt réttast, vegna þess í hve nánú sambandi þessi tvö niðurlagsatriði í bænarskrá þingsins eru sín á milli, að gefa þinginu kost á að segja álit sitt um, hvort það óski, að fè þessu verði varið á þann hátt, sem nú var sagt, eins fyrir það, þó hin fyrnefnda uppástunga þess hafi ekki orðið tekin til greina.

Þarsem alþingi enn fremur hefir beðið um, að gefið verði allramildilegast fyrirheit um, að útskrifaðir læknar á Íslandi, sem hafa bezta vitnisburð, megi að minnsta kosti annaðhvort ár vænta 400—600 ríkisdala styrks til að ferðast erlendis og kynna sèr læknisaðferð á útlendum spítölum, þá hefir eigi þókt næg ástæða til þessa, en þar á móti verður það að vera komið undir kringumstæðunum, hvor slíkur ferðastyrkur verði veittur í einstöku tilfellum, þegar þess verður farið á leit.

Þareð ekki verður sèð, að sú aðferð, sem hingaðtil hefir

1865.
9. júní.

verið við höfð, þá er stjórninni hafa verið sendar skýrslur og annað frá landlækni og héraðslæknum á Íslandi, hafi verið til neinnar óhægðar fyrir hlutadeigandi embættismenn, eður á nokkurn hátt spillt fyrir málefnum sjálfum, þarsem hún aptur á móti í sumum tilfellum má álitast með öllu nauðsynleg, þá hefir breyting sú, sem alþingi í bænarskrá sinni, þeirri sem hér er um rædt, hefir stungið uppá að gjörð væri í þessu efni, ekki orðið til greina tekin.

Hið næsta niðurlagsatriði í bænarskránni, er lýtur að því, að útlærðir menn í lækni­fræði, sem verða settir í óveitt lækna­embætti á Íslandi, fái, meðan þeir veita embættunum þannig forstöðu, að njóta embættislaunanna óskertra, virðist vera óþarft, með því einmitt þannig hefir ávallt hingaðtil verið að farið, þegar svo hefir verið ástatt, sem hér er um rædt.

Þarsem loks hefir verið beðið um, að lagt yrði fyrir næsta alþingi frumvarp til reglugjörðar um betri tilhögun á spítalatekjunum, skal þess getið: að stiptsyfirvöldunum á Íslandi var í fyrra boðið að ganga í nefnd með tveim alþingismönnum, er eiga heima í Reykjavík, til að íhuga málið og búa til uppástungur þær, sem þörf kynni að vera á; að menn þessir hafa sent stjórninni álitsskjal sitt um málið á síðastliðnu hausti, en að uppástungur þeirra voru þess eðlis, að nauðsynlegt varð að þykja að fá um þær álit amtmannanna í norður- og austur­umdæminu og vesturumdæminu. Af þessum orsökum hefir frumvarp um fyrirkomulag máls þessa ekki orðið lagt fyrir alþingi það, er nú fer í hönd.

11. Samkvæmt þegnlegri bænarskrá alþingis hefir með opnu bréfi 16. d. júnímánaðar f. á. verið löggiltur verzlunarstaður við Lambhússund á Skipaskaga í Borgarfjarðarsýslu í suðurumdæminu á Íslandi.

12. Með tilliti til þess, að málefnið um fjárhagsstöðu Íslands framvegis er enn óútkljáð, verða nú sem stendur ekki gjörðar neinar ráðstafanir útaf þegnlegri bænarskrá alþingis um stofnun kennsluskóla handa lögfræðingaeftum á Íslandi.

13. Af þeim ástæðum, sem fulltrúi Vor mun verða látinn birta alþingi, hefir ekki getað orðið tekin til greina þegnleg

1865.
9. júní.

bænarskrá þingsins, um að endurgoldið verði úr ríkissjóðnum það fé, sem greiðt er til endurgjalds jarðamatskostnaðinum fyrir staði og jarðir þær, sem tilheyra kirkjum og prestaköllum m. m.

14. Alþingi hefir í þegnlegri bænarskrá farið þess á leit, að gjöf Charles Kelsalls verði sem allra fyrst varið samkvæmt gjafabréfi hans 15. ágústm. 1853, til þess að byggja bókhöðuhús fyrir hinn lærða skóla í Reykjavík.

Eptir að búið er að fá uppástungur þær og áætlanir, sem þörf er á í þessu efni, hefir sú orðið raun á, að ekki eru nóg efni fyrir hendi til að koma upp húsinu á hagfelldan hátt, en annars er það vitaskuld, að byggingu þessari mun verða komið upp undir eins og kringumstæður leyfa.

15. Viðvíkjandi þegnlegri bænarskrá alþingis um, að hreppstjórum á Íslandi verði fyrst um sinn veitt 20 til 60 ríkisdala þóknun á ári úr ríkissjóði, skal skýrskotað til lagafrumvarps, er nú verður lagt fyrir alþingi um laun handa sýslunarmönnum þessum.

16. Alþingi hefir í þegnlegri bænarskrá beðið um:

1. að hæðanaf sè íslenzk tunga við höfð ekki að eins á öllum embættisbréfum á Íslandi, heldur einnig á öllum embættisbréfum m. m., er fara á milli íslenzkra embættismanna og stjórnarinnar, og
2. að embættin í íslenzku stjórnardeildinni, að minnsta kosti hin tvö ædstu, verði aðeins veitt Íslendingum, eður að minnsta kosti ekki öðrum dönskum mönnum en þeim, er hafi sannað, að þeir sèu færir til hlítar í hinni íslenzku tungu. Útaf þessu er þinginu kunngjört:

Um 1. atriði: Þareð allt, sem kemur frá stjórninni eður embættismönnum til íbúanna á Íslandi eptir hinum gildandi ákvörðunum á að vera ritað á íslenzka tungu — sem einnig er við höfð, þegar íslenzkir embættismenn skrifast á sín á milli í öllum þeim málum, sem ekki á að leggja undir úrskurð stjórnarráðanna — og þareð landsmönnum enn fremur er heimilt, ef þeir eigi kunna dönsku, að rita stjórninni á íslenzku, þá virðist engin ástæða vera til að fallast á það fyrirkomulag, sem alþingi hefir stungið uppá í þessari grein, með því það ekki mundi

1865.
9. júní.

verða að neinu sönnu gagni, heldur þvert á móti valda ótilhlýðilegum drætti á úrlausn málanna; en með tilliti til þess, að alþingi hefir kvartað yfir, að úrskurðir stjórnarinnar séu stundum birtir hlutaðeigendum á dönsku, þá hafa hlutaðeigandi embættismenn á Íslandi verið áminntir um að gæta þess vandlega, að allir úrskurðir stjórnarráðanna séu á íslenskri tungu kunngjörðir íbúum landsins, þeim er eigi mæla á dönsku.

Um 2. atriði: Þetta atriði snertir konunglegan einkarétt og liggur því fyrir utan verkahring alþingis.

17. Viðvíkjandi þegnlegri bænarskrá alþingis um viðbót við eptirlaun Elínar Thorstensen, ekkju eptir Jón jústiráð Thorstensen, skal skýrskotað til laga, er út komu um það efni 31. dag marzm. f. á.

18. Viðvíkjandi þegnlegri bænarskrá alþingis um launa- viðbót handa Jóni Þorkelssyni, kennara við hinn lærða skóla í Reykjavík, skal þess getið, að greindum embættismanni hefir með fjárlögunum fyrir árið 1864—65 verið útveguð launabót á þann hátt, að embættisaldur hans sem kennara við skólann er talinn frá þeim tíma, þá er hann var settur í aukakennara embætti það, er stofnað var eptir heimild þeirri, er til þess var veitt í fjárlögunum fyrir árið 1859—60.

Til staðfestingar allramildilegustum úrskurðum Vorum, þeim er nú hefir verið getið, höfum Vær sent yður þessa auglýsing Vora, og heitum Voru trúá alþingi hylli Vorri og konunglegri mildi.

Gefið í Vorum konunglega aðsetursstað Kaupmannahöfn,
9. dag júnímánaðar 1865.

Undir Vorri konunglegu hendi og innsigli.

10. júní. 35. Bréf dómsmálastjórnarinnar til amtmannsins yfir norður- og austurumdæminu, um verðlaun fyrir jarðabætur.

Í bræfi dags. 5. desembermán. f. á. hafið þér, herra amtmáður, skýrt frá, að þér í von um samþykki stjórnarráðsins